

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת מטות-מסעי

“אֵךְ יֵשׁ אֱלֹקִים שְׁפֹטִים בְּאַרְץ”

האמת נעדרת

“תִּנְיָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי אִימְתִי שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְגַּדֵּל בְּעוֹלָמוֹ, בְּשַׁעֲרֵי שְׁעוֹשֵׂה מִדַּת הַדִּין בְּרָשָׁעִים” (ויק"ר כד א), כשמידת הדין פוגעת ברשעים מתגדל שם ה' בעולם, וכך גם כשמתבצעת נקמה גלויה וישירה ברשעים על רשעתם, הנקמה הזו מגדלת את שם ה' בעולם, כי אם הרשעים לא נענשים כראוי, אנשים רואים חוסר צדק בעולם, והם מתחילים לחשוב שחלילה העולם נתון ביד המקרה - לית דין ולית דיין. העדר המשפט והעונש לרשעים, מראה כאילו העולם הוא מקום של אקראיות, מקרה, ללא בעל-בית ומנהיג. וכבר שאל הנביא ירמיה: “מִדּוּעַ דָּרַךְ הַרְשָׁעִים צִלְחָה שְׁלוֹ כָּל בְּגֵדֵי בְּגָד” (יב א). למרות שמאמינים בה', חוסר צדק הוא גלולה מרה לנשמה, קשה לה לראות רשעים שטוב להם.

הצדק העולמי

נקח דוגמא מחיינו, אחד הרשעים הגדולים ביותר בכל ההיסטוריה היה הרשע הארור היטלר ימ"ש. והנה, הוא עשה ככל העולה על רוחו במשך שנים, ובסוף כשתכניותיו לא הצליחו, הוא יצא מן העולם בדיוק בדרך ובזמן שהוא רצה. הוא נטל גלולת רעל, ומת בשלום. לרוצחים מגיע עונש מוות - כך התורה מלמדת. אבל ברוב המוחלט של מדינות העולם אין עונש מוות כלל. כששומעים על מושלים שמבטלים עונש מוות לרוצחים, קור מזדחל לליבנו. העולם צריך צדק! לא רק למטרת הרתעה, למרות שגם זה נכון. אבל יותר חשוב מההרתעה, הוא הרגשת הלב שחלילה העולם כהפקר, הרשע לא נענש על רשעו ואין צדק בעולם. הרי הקב"ה "נוֹתֵן לְרָשָׁע קֶעַר פְּרָשָׁעוֹת" ואיך זה שהרשעים עושים בעולם מה שהם רוצים ואין פוצה פה ומצפצף? ההסתר פנים מראה כאילו חלילה אין שופט בארץ, ואיש הישר בעיניו יעשה.

“הַנְּשֵׂא שֹׁפֵט הָאָרֶץ”

דוד המלך אומר: “הַנְּשֵׂא שֹׁפֵט הָאָרֶץ” (תהילים צד ב). אם היו שואלים אותי איך מנשאים את ה'? אומר לכם מה אני הייתי אומר. אני הייתי אומר שהדרך הטובה ביותר לנשא את ה' הוא לפרסם את מעשיו הגדולים! את הניסים, את הטבע והעולם שהוא ברא - שאינם אלא נס. צריך להיות שוטה מופלג כדי לא לראות את גדלותו של ה' בטבע ובהיסטוריה! וכל האקדמאים הכופרים, שאינם מאמינים בבורא העולם - הם באמת שוטים מופלגים! רק לפקוח עיניים, ומיד רואים את ה' בחוש.

השלמות שבנקמת מדין

בפרשתנו הקב"ה מודיע למשה רבינו שלפני פטירתו מהעולם עדיין עליו לעשות מעשה: “נָקַם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחַר תְּאֶסֶף אֶל עַמֶּיךָ” (לא ג). וחז"ל אומרים “תלה הקדוש ברוך הוא מיתתו בנקמת מדין” (מד"ת), אנו רואים שהנקמה במדין היתה פעולה חשובה כ"כ, עד שתפקידו של משה רבינו בחיים לא ייחשב כמושלם עד שינקום נקמת בני ישראל.

ואנו עומדים ומתפללים: וכי הנקמה היא כל כך דבר חיובי? הרי התורה מלמדת אותנו שהנקמה היא דבר שלילי ואסור, התורה מזהירה אותנו “לֹא תִקֵּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּיךָ” (ויקרא יט יח). והנה, כאן אמנם המדובר הוא בנקמה מאויבי עם ישראל, אבל איך נוכל להבין שהיא כל כך דבר עליון ונישא עד שזו היא השלמות האחרונה שמוטלת עליו להשיג לפני מותו! איך אפשר להבין את זה? הנקמה, שהתורה כ"כ מרחיקה מאיתנו, דוקא היא פעולתו האחרונה של משה רבינו?!

הידיעה שבנקמה

כדי להבין את העניין, בואו נלמד יחד גמרא במסכת ברכות (לג). הגמרא באה להסביר לנו כמה גדולה היא ה"דעה", דהיינו בהירות הדעת של האדם בדיעת אמיתות ה', אומרת הגמ', "גדולה דעה, שניתנה בין שתי אותיות, שנאמר א-ל דעות ה'". אם הדעה נכתבה בין שני שמות של ה', מוכרח להיות שהיא חשובה ביותר. מי שרוצה להיות קרוב לא-ל, קרוב לה' - הוא חייב להשיג 'דעה', כלומר הרגשה אמיתית ומוחשית - ידיעה ברורה בנוכחותו של הקב"ה.

ממשיכה הגמרא ושואלת: "אלא מעתה, גדולה נקמה שניתנה בין שתי אותיות?" וכי אפשר לומר שאותה חשיבות יש גם לנקמה, הרי גם היא ניתנה בין שתי אותיות, שנאמר א-ל נקמות ה'! וכי איזה קרבת ה' יש בנקמה! עונה הגמרא, "אין! במילתיה מיהא גדולה היא! כשהנקמה במקומה הנכון, היא אכן גדולה וחשובה מאד בהשגת ידיעת ה' לא פחות מהדעה! גם הנקמה מביאה לדעת את ה', הנקמה מראה על נוכחותו של ה' בעולם. ולכן גם היא ניתנה בין שני שמותיו של ה', כי היא דרך חשובה מאד להתקרב לה'!

אם כן, למדנו שהנקמה היא יסוד חשוב באמונה בקב"ה. בואו נעמיק ונתבונן בעניין.

נקים!" הוא לא רק אלוקים מרוחק, הוא כאן לפני, הרי הוא משלם גמול לרשע! עכשיו הוא הזמן לומר לפני ה' ה'ללוני-ה'!

תלמדו לראות נכון

לכן דוד המלך נותן לנו את העצה איך נוכל לראות הכל: "רַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְיֵט וְשִׁלַּמְתָּ רָשָׁעִים תִּרְאֶה" (תהילים צא ח). צריך לפקוח את העיניים ולחפש, כדי לראות את ה"אל חי נקים" ע"י "שְׁלַמְתָּ רָשָׁעִים", שאכן קורה סביבנו כל העת. אתן לכם דוגמא.

היה יהודי אחד שקראו לו גולדברג. הוא שינה את שמו לשם גוי, התחתן עם שיקצע, ונהיה איש מפורסם ומצליח מאוד. ופתאום יום אחד, הוא התרסק במטוסו הפרטי. ואני רוצה לומר לכם, שהמטוס שלו לא סתם התרסק. הקב"ה ריסק אותו עם המטוס שלו! אם היו לנו עיתונים שבאמת הולכים רק לפי התורה, היו שם כותרות ראשיות: "הקב"ה הפיל את מטוסו של הרשע!" ואנו היינו קוראים את הפרטים של מה שה' עשה לו שוב ושוב. "רַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְיֵט וְשִׁלַּמְתָּ רָשָׁעִים תִּרְאֶה".

כמובן, אין שום עיתון שיכתוב דבר כזה. ייתכן שלא יזכירו את המקרה כלל. אבל אנחנו חייבים להתעלם מהתעמולה של העיתונים, ומהשטויות שאנשים אומרים. הם יאמרו שהיתה תקלה במנוע, או הזנחה של היצרן או הטייס. צריך להיות "בְּעֵינֶיךָ תִּבְיֵט", עם העיניים שלך והאזניים שלך, בלי להקשיב לפרשנויות של העולם. אפילו עיתונים חרדיים לא מועילים לראות את ה"שְׁלַמְתָּ רָשָׁעִים".

אני זוכר כל שנה את ה"יארצייט" של גולדברג הזה. אני מספר עליו לכולם, כדי שיראו את העונש שה' נותן לרשעים, ויגדלו בדעת ה'.

עונשו של המנהל

היה מנהל אחד של ארגון כשרות כלשהו, שלא נתן לרבנים לעשות שינויים כדי שיהיה אפשר לעשות השגחה ראויה. "אני לא אתן לרבנים לעשות כאן שום שינויים, שיחזרו לבתי הכנסת שלהם ויישבו בשקט". כך הוא אמר. ויום אחד מצאו אותו יושב ברכבו המפואר ליד איזה אגם, כשגופו מנוקב מכדורים.

אם רק פותחים את העיניים, רואים בחוש שוב ושוב מה קורה לרשעים בעולם הזה. יש לי בבית גזירי עיתונים רבים של דברים כאלה, ומידי פעם אני קורא בהם, כדי שלא אשכח אותם. צריך לזכור את הסיפורים האלה, כי התעמולה ששוטפת את העולם עושה ככל יכולתה ששכח אותם.

במוקדם או במאוחר, הרשעים מקבלים את עונשם. בואו נקשיב לעוד פסוק מדוד המלך ע"ה (תהילים עג יב): "הִנֵּה אֵלֶּה רָשָׁעִים וְשִׁלְוֵי עוֹלָם הִשְׁגּוּ חַיִּל", תראה את הרשעים האלה, נראה כאילו הם יישבו בשלווה לעולם. ולכן ממשיך דוד המלך ואומר זה נראה כאילו "אֵךְ רִיק זִכְיִתִּי לִבְבִּי וְאֶרְחֹץ בְּנִקְיוֹן כְּפִי", אולי לריק טיהרתי וזיככתי את ליבי? הרי אם הרשעים כ"כ נהנים, למה לעבוד קשה להיות צדיק? הצלחת הרשעים נכנסת ללב המאמין ומפריעה כמו סכין מלובנת.

ממשיך דהע"ה ואומר כל זה נראה נכון ומופלא: "עַד אָבוֹא אֶל מְקוֹשֵׁי אֶ-ל", שם נמצאים הכהנים עובדי ה' מלמדים את אמיתות התורה, והם אומרים לי "אֲבִינָה

אז אני הייתי אומר, "הנשא שופט הארץ - שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה!" אבל דוד המלך אומר משהו אחר. "הַנְּשֵׂא שֹׁפֵט הָאָרֶץ - הָשֵׁב גְּמוּל עַל גְּאִים". מתי הקב"ה נישא על הארץ? מתי הבריות מגיעים להרגשה הכי אמיתית ומוחשית על הימצאותו של ה' בעולם, דוקא בעת המשפט! כשהקב"ה שופט את הרשעים ומשיב להם כגמולם! כשרואים בעיניים שהרשעים מקבלים את מה שמגיע להם, משיגים דעת ה'. כשיד ה' יורדת בכבוד על החוטאים, האמונה חודרת לעצמות. הקב"ה אכן מגיב על מעשי בני האדם! ביציאת מצרים, כשעם ישראל ראו על שפת ים סוף את נקמת ה' במצרים, הם הגיעו לאמונה שלמה "וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָא הָעָם אֶת ה' וַיֶּאֱמִינוּ בָּהּ וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוֹ" (שמות יד לא).

בכל מה שרואים את נוכחות ה' מכל נפלאות הבריאה, אם עדיין לא רואים אותו כ"שֹׁפֵט הָאָרֶץ", לא רואים אותו מספיק בבירור. צריך לראות את ידו החזקה של ה' מענישה את הרשעים, כדי להיות מאמין אמיתי. רק כשהאדם רואה את ה' ב"הָשֵׁב גְּמוּל עַל גְּאִים", הוא יודע באמת שה' קיים ונוכח בעולם.

אומרים בתפילה כל יום "אל חי נקים". מה הפירוש "חי"? שהוא נושם כמונו? ח"ו. חי הכוונה שהוא רואה, ופועל בתוך ההיסטוריה של העולם, הוא נותן לעושי רצונו שכר על מעשיהם טובים ומעניש את עוברי רצונו על מעשיהם רעים. האמת היא שכל מה שנראה לנו שהרשעים משגשים ומצליחים, הכל שקר וכזב. האמת היא שהקב"ה, הוא "אל חי נקים", שולט בעולם בלי מצרים.

הלל במפלתם של רשעים

כל מי שמכיר מעט את ספר תהלים יודע שכל הספר נסוב סביב תהלת תשבחותיו וגדלותו של הקב"ה, גודל חסדיו ורוב כוחו, דוד המלך נקרא "וּנְעִים זְמֵרוֹת יִשְׂרָאֵל" (שמואל ב כג א). ובתהלותיו אנו משבחים את ה' בכל יום כמו שאנו אומרים "וּבְשִׁירֵי דָוִד עֲבָדְךָ נְהַלֵּךְ ה' אֱלֹהֵינוּ". אבל כשמתחילים לקרוא את הספר, יש מילה אחת שחסרה. היא מתאימה לרוב הפרקים בספר, אבל אינה מופיעה עד פרק ק"ד. המילה הזו היא - "הִלְלוּ-ה'".

והחסרון בולט במיוחד, כי פרק ק"ד מסתיים במילים "בְּרַכֵּי נַפְשֵׁי אֶת ה' הִלְלוּ-ה'". ואילו הפרק הקודם מסתיים גם הוא במילים "בְּרַכֵּי נַפְשֵׁי אֶת ה'", אבל אין שם הִלְלוּ-ה'! אותו הפסוק בדיוק, רק המילה הזו הושמטה.

וחז"ל שמו לב לזה, וכה אמרו במסכת ברכות (ט:): "לא אמר דוד הִלְלוּ-ה' עד שראה במפלתן של רשעים!" רק אחרי הפסוק "יִתְמוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וְרָשָׁעִים עוֹד אֵינָם", כשהרשעים אובדים מהעולם אז אפשר לומר "בְּרַכֵּי נַפְשֵׁי אֶת ה' הִלְלוּ-ה'!"

וצריך להבין שפירוש המילה "הלל" אינו "לשבח", אלא מלשון "אֲמַרְתִּי לַהוֹלָלִים אֵל תְּהַלּוּ" (תהלים עה ה), דהיינו סערת התלהבות של שמחה, עד כדי איבוד שליטה. "הִלְלוּ-ה'" פירושו להיות בכזו סערת רוחות והתלהבות - על התגלות ה', להתלהב עד בלי די מגדלותו האינסופית של ה'.

כשרואים את הקב"ה נותן לרשע את מה שמגיע לו, מרגישים רגש חזק של התפעלות והתלהבות: הנה ה"אל חי

חשובה מאוד, העדר העונש משמש כאמצעי שה' רוצה להראות לנו לימוד חשוב, בהכרח תבינו מזה, שיש משהו הרבה יותר גדול מיסורי העולם הזה, יסורי נצח בעולם הנצח שאחרי העולם הזה. המקום להעניש רשעים כאלה הוא לא כאן, בעולם הזה. בשביל רשעים גדולים כאלה מסע הייסורים והנקמה שלהם מתחיל אחרי שהם עוזבים את העולם הזה.

הרי מה כבר אפשר לעשות להם בעולם הזה שיהיה עונש מספיק בשביל רשע כזה? בשביל כ"כ הרבה דם יהודי? הייסורים הקשים ביותר שאפשר לדמיין אינם מגרדים את קצה-קצהו של מה שמגיע להם. לכן ה' אומר לנו, "אתן לרשע הזה ללכת חופשי בעולם הזה", הרי ה' הוא מי שבאמת שחרר את דמניוק ונתן להיטלר למות בשלווה, והלימוד מזה עבורנו הוא: "תתרגלו לחשוב על הגמול והנקמה האמיתיים, על הגהינום".

חשוב ביותר לדעת שיש גיהנום. לדעת זה לא כמו שרוב האנשים יודעים זאת בידיעה שטחית, אלא לדעת באמת חיה ומוחשית שחודרת לעצמות, הרשעים מתייסרים ייסורי תופת בגיהנום ברגעים אלו ממש! ושם אי אפשר להתחמק או לשקר. שם שופטי בג"ץ אינם יכולים להגן על הפושעים.

צריך לדמיין מה היטלר ימ"ש עובר ברגעים אלה. כל יום מחיים אותו מחדש, ומממיתים אותו בייסורים נוראיים. כל היום הוא צורח מייסורים. והוא לא היחיד שם, צפוף שם מאד. צפוף, וחם.

תירוץ הקושיות

והצדיקים יושבים וצופים ולומדים דרכי ה' ממה שנעשה שם. אחד התענוגים הרוחניים הפחות ידועים של גן-עדן, הוא ראיית נקמת ה' ברשעים - הנקמה שם מלמדת אותם את האמת שבעוה"ז לא היתה כל כך ידועה וברורה להם. לצדיקים שחיפשו כל ימיהם בעוה"ז לדעת את ה', יש שם מושבים בשורה הראשונה, והם צופים ברשעים המשלמים את מחיר רשעתם ולומדים מזה מה שצריך. כמוכן, לא מדובר כאן על בני ישראל, אנשים שטעו קצת ועשו עבירות פה ושם. הם נמצאים בגיהנום רק באופן זמני. איננו שמחים בעונשם, אלא מתפללים שייסלח להם והם ייצאו משם במהרה. ובסוף הם אכן ייצאו, ויצטרפו לצדיקים בגן-עדן.

אנחנו מדברים על "תושבי הקבע" של הגיהנום, ממש אזרחים שם, שיישאו שם לנצח. והצדק שנעשה להם, הנקמה שה' נוקם בהם - היא שמחה גדולה לצדיקים בגן-עדן. כמו שכתוב: "שִׂמְחָה צְדִיק כִּי חָזָה נְקָם פְּעֻמָּיו יִרְחֹץ בְּדַם הַרְשָׁע". (תהילים נח יא).

אני יודע שבשביל האדם שחי בתרבות המערבית הליבראלית זה נשמע מעט גס, אבל אלו הם מילותיו של דוד המלך! והוא מסביר גם מהי סיבת השמחה: וַיֹּאמֶר אֲדָם אֶךְ פָּרִי לְצִדִּיק אֶךְ יֵשׁ אֱלֹקִים שְׁפָטִים בְּאָרֶץ. עכשיו הם רואים שה' הוא שופט צדק! כעת התיישבו כל הקושיות, הכל מובן לגמרי. כל הסדקים שניבעו באמונת ה' שלהם במשך חייהם בעולם הזה, בראותם בחייהם רשעים שטוב להם, חוזרים ומתאחים עכשיו. האמונה בקב"ה מושלמת עכשיו שרואים שכל החשבונות אכן נסגרים בסוף.

לְאַחֲרֵיתָם". קח נשימה עמוקה, התאזר בסבלנות, חכה ועוד תראה את סופם של הרשעים האלה. כולם בסוף מקבלים את העונש המגיע להם.

לפני זמן רב התקיימה פגישה חשובה במלון בארה"ב, בהשתתפות עשרת האנשים החשובים ביותר בעולם הפיננסי. ראשי חברות ובנקים, השמות הגדולים ביותר ב"וול סטריט", בורסת המניות בניו יורק, שרי ממשלה. בזמנו, כל אחד מהם היה איש מצליח, מפורסם ועשיר.

אבל בואו נשמע לעצתו של דוד המלך, ונקיים "אָבִינָה לְאַחֲרֵיתָם". אחרי עשרים וחמש שנה, אחד מהם מת במצב של פשיטת רגל, במשך חמש שנים קודם לכן הוא חי על כסף שאינו שלו. השני, מת בארץ זרה, עני ואביון, לשם נמלט כדי לברוח מריצוי עונש מאסר גדול. השלישי, איבד את שפיותו. רביעי, נמלט מהארץ מאימת נושיו, ומת שם בחוסר כל. החמישי, ראש הבורסה בניו יורק, השתחרר מן הכלא לא מזמן. חבר הקבינט הממשלתי קיבל חנינה מן הנשיא, כדי שיוכל למות בביתו. עוד שניים מהם, התאבדו בירייה.

בשעת גדולתם, הכל רצו בקרבתם, העריצו אותם וקינאו בהם. אבל מי שבא אל מִקְדָּשֵׁי אֵ-ל" ולומד את האמת, יודע שצריך "להבין לאחרייתם".

"מקום המשפט שמה הרשע"

אבל בכל זאת, בעולם הזה יש הסתר פנים, ולא תמיד רואים את הרשעים מקבלים את גמולם, האמת היא, שסגירת החשבון האמיתית עם הרשעים נעשית בעולם הבא. הרשעים היו חוסכים המון סבל אם העולם הזה היה סוף הסיפור בשבילם... לכן, דיבורינו על נקמת ה' ברשעים לא יהיו שלמים בלי לעסוק ב"אחרייתם" בעולם הבא.

כידוע, היה גוי אוקראיני רשע אכזר שנקרא איוון דמיניוק ימ"ש. הוא עינה ורצח יהודים רבים, ובסוף בית המשפט העליון של מדינת ישראל זיכה אותו, והוא חזר לארה"ב לחיות חופשי כאחד האדם, כאילו לא קרה כלום. זה מה שבית המשפט שם עושה תמיד, מקדם את הרוע בארץ ישראל. וכששומעים דבר כזה, נהיה סדק באמונה שלנו. איך ייתכן שרשע כזה לא ייענש כלל?

מישהו שאל אותי את זה. הוא שאל, למה ה' עושה דבר כזה? שאלה גדולה מאד שאל ממני, להסביר לו את דעתו של הקב"ה! ואני כמו נמלה, שמביטה מלמטה אל גגו של גורד שחקים, ומונסה לשער מה יש שם למעלה, כך גם אני אתן לכם את דעתי הענייה.

כבר אמרנו, שאותה שאלה צריך לשאול גם על היטלר ימ"ש. אחרי כל אוקיינוס הרוע שהוא הביא על העולם ועל היהודים, הוא מת ללא צער, בזמן ובמקום שהוא רצה. לא כך צריך למות רשע שכמותו. יש לי הרבה רעיונות איך הוא היה צריך למות, ותהיו בטוחים שלקב"ה יש רעיונות טובים יותר. אז איך ייתכן שרשעים כמו היטלר ודמניוק ימ"ש, ועוד רבים אחרים, אינם מקבלים את המגיע להם?

הפליאה מלמדת

אלא הפשט הוא, שדוקא בפליאה הזאת, משהו כזה שכל אדם בעל לב אנושי מבין שהוא בלתי אפשרי שלא יהיה עליו עונש, כשבכל זאת הוא לא נענש בהכרח להגיע למסקנא

הארות על הפרשה

מתוך ספר דור דעה [באנגלית]-פירוש עה"ת מאת

רבינו זצ"ל

"נקם נקמת" (לא, ב)

עיקרון הנקמה, נחוץ לצורך הבנתם של בני האדם את דרכי ה'. אם לא ייענש עובר העבירה, יראו בכך הבריות אי צדק בעולם, ובטעות יגיעו למסקנה שהעולם הוא הפקר ונוהג בדרך של מקרה. על מנת לתמוך בהוכחה שכל דבר הנעשה בעולם מונהג בידי ריבון שהנהגתו צדק ודין, יש צורך שהכל יראו שהרשעים באים על עונשם. "הַנְּשָׂא, שִׁפְט הָאֶרֶץ, הַשֵּׁב גָּמוּל עַל גָּאִים" (תהלים צד, ב), ה' מתנשא בעיני הבריות בראותם שהרשעים באים על עונשם. כאשר ישראל, בהיותם על שפת הים, ראו את אויביהם מתים, הם שרו שיר תודה לה', אולם ה' אמר למלאכים "מעשה ידי טובעין בי, ואתם אומרים שירה?" (מגילה י:). ואולם אנו רואים שמשה ובני ישראל שרו. התשובה היא, שמשה וישראל צריכים לבוא לידיעת ה' מוחשית ועוצמתית במהלך ימי חייהם, והשמחה של ראיית נקמת ה' ברשעים הינה אחת הדרכים היעילות ביותר להגיע לבהירות האמונה בה'. משום כך צריכים ישראל לנצל הזדמנויות מעין אלו על מנת להלל ולשבח את ה'. ואילו המלאכים אינם יכולים להתעלות ולהיות טובים יותר, משום כך אין כל תכלית בכך שישמחו לנוכח נקמת ה' ברשעים. בדבר הזה עליהם להידמות לה' אשר באמת מצטער על אובדן בני אדם, מעשה ידיו.

(אם אנו, כיום, לא תמיד רואים דין ועונש באים על הקמים עלינו או על שאר עושי רעה, עלינו לחזק את אמונתנו בדינה של גיהנום, שם בוודאי באים הרשעים על עונשם אף כיום. כל אויבינו, וכל המושחתים ומחוסרי האמונה עתידים להיענש הרבה יותר בעולם הבא. האמונה בדינה של גיהנום, ושיש שם נקמת אמת, כמוה כאמונה בה').

"מאת המדינים" (לא, ב)

אך לא מאת המואבים. "ומה מדינים, שלא באו אלא לעזור את מואב, אמרה תורה "צרור את המדינים והכיתם אותם", מואבים עצמן לא כל שכן (שראויים הם לצררם ולהכותם)" (בבא קמא לח.). אולם ה' אמר "לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי וכו' יש לי להוציא מהן: רות המואביה" (שם לח:). במבט ראשון עלול הדבר להיראות כחנינה מוגזמת, להותיר בחיים אומה שלמה רק מחמת הטעם שעתיד להיוולד מהם, מאות שנים לאחר מכן, מישהו שעדיין לא נולד. ואולם כאן אנו רואים אחד מהעקרונות החשובים ביותר של הנהגת ה' בדברי ימי העולם: בעבור צדיק אחד אשר עתיד לבוא לעולם באחד הימים, אפילו יהא זה לאחר זמן רב, מכין הקב"ה מראש את התנאים והנסיבות בהם מעורבים בני אדם רבים למשך זמן ממושך. למען תכלית זו יוקם היכל מפואר ואדיר, שם יבואו העמים לסעוד בחגאותיהם ושם עתידים הם ליהנות לאורך דורות, אך ורק בעבור התכלית האחת, שצדיק יחיד עתיד לעבור שם בשעת זרם ומטר וימצא מחסה מפני הגשם בעומדו לזמן-מה תחת תקרת האכסדרה של ההיכל ההוא (הרמב"ם). הצורך ברות, אמה של מלכות בית דוד, הצדיק את

השגת דעת

כשאנו מתבוננים בכל החיים שסביבנו, ואנו מבחינים בכל הרע והרשע שבעולם, כאשר נראה כאילו אנחנו חיים בעולם מופקר - לית דין ולית דיין, צריך לחשוב על נקמת ה' ברשעים כמה שרק אפשר, כי ככל שהידיעה הזו תחדור לתוכנו כך תהיה לנו יותר דעת אלוקים, יותר הכרה בצדק המושלם שלו. וכמה שיותר מאמינים שאף אחד לא יכול להתחמק, וכל אחד מקבל את המגיע לו, כך נהיה יותר מוכנים לעולם הבא. זו עבודה חשובה מאד, להכיר בתשלום הגמול של ה' בעולם הזה ובעולם הבא.

וזה לא יבוא מעצמו, הקדישו דקה אחת ביום כדי להתבונן באמת הזו, שברגע זה ממש הקב"ה 'סוגר חשבונות' עם הרשעים בגיהנום. כך תזכו להיות "מהיושבים בשורה הראשונה" בגן עדן, ותראו בנקמת ה' ברשעים. והעונג בזה לא יהיה עונג מדומה, חומרי ואכזרי, כמו נקמת השוטים בעולם הזה, אלא עונג של נחמה לנשמה, כשרואים שה' שליט ושופט צדק.

"ובאבד רשעים רנה"

ידועים דברי הרמב"ם: "כל הפורשין מדרכי צבור, והם האנשים שפרקו עול המצות מעל צוארן ואין נכללין בכלל ישראל בעשיית המצות ובכבוד המועדות ושיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות, אלא הרי הן כך בני חורין לעצמן כשאר האומות, וכן המינים והמשומדים והמוסרין, כל אלו אין מתאבלין עליהן, אלא אחיהם ושאר קרוביהם לובשין לבנים ומתעטפים לבנים ואוכלים ושותים ושמים שהרי אבדו שונאיו של הקב"ה. ועליהם הכתוב אומר הלא משנאיך ה' אשנא". (אבל א י) שלמה המלך אומר לנו "ובאבד רשעים רנה" (משלי יא י), שיהיה ברור, הקב"ה מתנהג בחסד עם בריותיו, ואנו מצווים ללכת בדרכיו, אבל כל זה איננו נוגע לרשעים, "אוכלים ושותים ושמים שהרי אבדו שונאיו של הקב"ה", אנחנו איננו משתתפים בצערם של הרשעים המקבלים את עונשם, כמו שיש כאלה חושבים. אנחנו אומרים כאן דעת תורה! איננו מנסים להסתיר או לייפות את האמת. והאמת היא שתפקידנו הוא לדעת כמה שיותר על דרכיו של ה', ודרכיו הם צדק ואמת, שכן ועונש ניתנים באופן מדויק ואמיתי.

ראיית הצדק שה' עושה, בעולם הזה ובעולם הבא, ובכלל זה העונש המגיע לרשעים, הוא נצרך ביותר למען שלמות האדם; אין כל סיבה להתעצב עליהם. וזו הסיבה ששלמותו של משה רבינו היתה תלויה בראיית נקמת ה' במדין בעיניו. כשרואים דברים כאלה כאן בעולם, הרי זה ממש מעין האמת שבעולם הבא, וזה מכין אותנו למה שיהיה בעולם הבא.

עלינו להיות סמוכים ובטוחים, נקמת ה' ברשעים - בא תבוא, והקב"ה שולט שליטה מלאה בכל מה שנעשה. והשגתנו בדעת זו תכין אותנו ליהנות מזיו השכינה בעולם הבא לנצח נצחים.

שבת שלום ומבורך!

למשה. המסע במדבר היה בבחינת ההישג הגדול ביותר של עם התורה הנעלה. המאורעות שארעו לא היו אלא נקודות לאורך העיסוק הממושך של לימוד התורה, אולם ההישג העיקרי בכל אותה תקופה עילאית היה לימוד התורה במשך ארבעים שנה, הישג שלא חזר על עצמו שוב לעולם.

ואולם, בכלל "המִצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים" היו גם השיעורים והלימוד של שליטה עצמית, איפוק וריסון, והמצוינות של הדעת והמידות, כמו כן יראת ה' וכל ההנהגות והמעלות הנאצלות שהשיגו אנשי דור המדבר.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מדוע נמצאים בעולם כל כך הרבה מותרות שאינן הכרחיות לרווחת האנושות, כאשר בסך הכל כל מה שהם באמת עושים זה להעסיק אנשים בדברים שאינם חשובים?

תשובה:

המין האנושי הוצב בעולם הזה כדי להיבחן. ואין דרך ל'עקוף' את זה. אותם מותרות שאינם הכרחיים לאנושות, משמשים כחומר חשוב של אחד המבחנים החשובים ביותר עבורנו. וכדברי המס"י "העולם נברא לשימוש האדם - אמנם הנה הוא עומד בשיקול גדול, כי אם האדם נמשך אחר העולם ומתרחק מבוראו, הנה הוא מתקלקל, ומקלקל העולם עמו" (פרק א).

לאדם יש שתי מבחנים עיקריים בחייו, האחד, האם אפילו בשעת נסיון, הוא יתגבר שלא לעשות משהו הנוגד את מצוות או את רוח התורה. השני, מבחן שאנשים רבים אינם מודעים אליו, האם הוא יתן לחיים שלו לעבור בלי להשיג מהם מה שהוא היה צריך להשיג.

במידה מסוימת הכשלון במבחן השני, מוחלט יותר מכשלון במבחן הראשון. שלמה המלך אומר לנו שיש "מְעַנֵּת לֹא יוֹכֵל לְתַקֵּן וְחֹסְרוֹן לֹא יוֹכֵל לְהַמְנוֹת" (קהלת א טו). כשאדם חלילה נכשל בחטא דרכי תשובה פתוחים לפניו, אפילו הגיהנום מכפר על חטאים. אבל כשאדם ביזבז את החיים ולא השיג בהם מה שיכל, אמנם זהו לא חטא אבל זהו דבר שאין לו כפרה, גם טהרת גיהנום לא תעזור לו, אין שום דבר שנותן לאדם זכויות להכנס לגן עדן - רק השגיו של האדם בעבודת ה'.

וממשיך המס"י (שם) "האדם לא נברא בעבור מצבו בעולם הזה אלא בעבור מצבו בעולם הבא, אלא שמצבו בעולם הזה הוא אמצעי למצבו בעולם הבא שהוא תכליתו", כדי לחיות בעולם הבא אתה הישגים רוחניים. כשרואים מקום שמשכיר סירות מפרש, זה אטרקטיבי, ואתה חושב להפליג בנהר ביום ראשון בבוקר, לדוג. שום דבר לא בסדר; אין חטא בדייג. אבל זו דרך להרוס את חייו. זה הרס מוחלט. יש לך יום אחד בשבוע שבו אתה חופשי מעבודה, ביום הזה אתה יכול להשיג משהו אמיתי בחייו, ואתה יושב בסירת מפרש, לדוג את חייו. אתה מבזבז את חייו.

אנחנו לא באנו לעולם הזה כדי להיות מאושרים, זה לא הישג החיים, ההישג של העולם הזה הוא ללמוד לדעת את

השפעת אושר ממושך לאומה המואבית למשך כמה וכמה דורות קודם לכן.

"וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה לִבְנֵי גֹד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי שִׁבְט מְנַשֶּׁה בֶן יוֹסֵף אֶת מַמְלַכֶּת סִיחֹן" (לב, לג). "וַיִּבְנוּ בְנֵי גֹד אֶת דִּיבֹן וְאֶת עֶטְרֹת". "וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת חֶשְׁבוֹן". "וַיִּלְכוּ בְנֵי מְכִיר בֶן מְנַשֶּׁה גְלַעְדָּה" (לב, לט)

בשנה האחרונה לחייו של משה החל המחנה להתפרק, וכעת חל שינוי משמעותי מאד. עד עתה, היה משה המרכז הממשי של העם וקיבץ אותו סביב המשכן. כעת המשכן היה מפורק עד ימי יהושע, אז הוקם המשכן בשילה (יהושע יח, א). קודם לכן, העם היה מאוחד ומלוכד תחת השגחתו האישית של משה, כשלאישיותו ולפיקוחו היתה השפעה שאין לה אח ורע. כעת הם החלו להתפזר, ולא היו עוד בקשר עם האדם הגדול ביותר שהיה מימות עולם. בתולדות העולם. לפיכך היתה זו הסיבה האמיתית לסיום חייו בעת ההיא, והיה זה בדיוק בזמן שהנבואה בה הובטחו מאה ועשרים שנה לחייהם של בני האדם (בראשית ו, ג) התקיימה כעת במלואה. זו היתה כוונת ה' באומרו (לא, ב) "נָקַם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים, אַחַר תֵּאֶסֶף אֶל עַמִּיךָ". משום שבעת ההיא הם החלו להתיישב מחוץ למחנה. עד אז, כל תשעה אנשים היו נתונים לפיקוחו של שר עשרות אחד ששימש כשופט. כל 49 היו נתונים לפיקוחו של שר חמישים, כל 99 היו נתונים לפיקוחו של שר מאות. לא היה שום אדם מישראל שהתגורר בשום מקום אחר, וכל אחד מישראל היה נתון להשגחתו של משה באמצעות שרי האלפים של משה, שרי המאות, שרי החמישים ושרי העשרות.

כעת, המחנה הקדוש והמאורגן היטב כל כך מקום אחר, החל להתפרק. אישיותו הנעלה של משה לא היתה עוד קרובה אליהם כדי להמשיך את הקשר הישיר עם אומה מפוזרת אדמתו, ועל כן עמדה לשקוע שמשו של איש האלוקים הזה אשר אין שני לו, והתקופה הנשגבה ביותר בתולדות עמנו עמדה לפני סיומה.

לאחר מלחמת סיחון ועוג, מחנה ישראל החל להתפזר והעם החל להתיישב בארץ: המשכן כבר לא עמד על תלו אלא נשאר מפורק. משום כך הותר לעם להקריב בכל מקום, דבר שהיה אסור כל השנים שבהן היה המשכן ניצב (כאשר הותרה הקרבת הקרבנות רק בפתח אוהל מועד). ועל כן רואים אנו בדברים י"ב, ח-ט: "לֹא תַעֲשׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים פֹּה הַיּוֹם אִישׁ כֹּל הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו, כִּי לֹא בָאתֶם עַד עֵתָה אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנִּחְלָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם". משום כך לא הוקם המשכן עד בואם ארצה כנען, ושם הוא הוקם בשילה (יהושע יח). קודם הקמת המשכן בשילה, הותרה הקרבת הקרבנות בבמה בכל מקום. לכן, כאשר החל הפיזור, נעשתה הקרבת הקרבנות באופן עצמאי, ולא עוד בהשגחת עיניו הצופיות של משה.

"אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ" (לו, יג)

יתכן שנהיה מופתעים לנוכח סיכום שכזה לספר המכיל סיפורים רבים כל כך, כולם בעלי חשיבות עצומה. אלא שכאן אנו למדים שהחשוב ביותר מבין כל התפקידים וההישגים שהיו בימי דור המדבר היה לימוד התורה אשר נמסרה מה'

אז תגידו, "אה... הייתי עסוק בסיבוב משפחתי באוטו. בחופשה שלי הייתי בהרים ועשיתי את זה ועשיתי את זה. טיילתי והייתי בטלפון ולא היה לי אין זמן. אין לך זמן לנצל את חיך כמו שצריך?! הלא הוא בזבז את זמנו בעולם הזה בכל הפינוקים שסופקו לו. ומי שחי כך, גרוע ממי שחטא בחייו, מכיוון שהאיש שמבזבז את ההזדמנות של החיים - הוא עסוק מכדי להשיג - הוא הכישלון האמיתי. וזו התשובה לרוב ההמצאות, ולרוב הפינוקים שיש לנו היום. אפילו הטלפון הוא דרך מפוארת לבזבז את חיך. כל הדברים האלה הם בשבילך מבחן. האם בגללם החיים יעברו עליכם בלי כלום? יום אחד תבינו שלא השגתם כלום ואז זה יהיה עצוב נורא. ויהיה מאוחר מדי. לכן, אם אתה רוצה הסבר למורכבות החיים המודרניים, זו אחת התשובות.

ה'! ללכת בדרכיו ולעשות את רצונך שיהיה כרצונו. ראשית דבר הוא לימוד תורה, מלימוד התורה האדם מתקרב לבוראו. אבל זה לא הכל, יראת שמים, אמונה בה', והכרה שתמיד עלי להיות אסיר תודה לו - הוא השגה מאוד מאוד נחוצה. אף אדם לא יכול להתחמק מזה. יגיע הזמן, שמספר השנים שקצבו לנו לחיות כאן ייגמרו, ואנו נעמוד לפני בית הדין הגדול, והם ישאלו אותנו מה השגנו בימי חיינו: "בְּשִׁעָה שְׁמַכְנִיסִין אָדָם לְדִין, אֹמְרִים לוֹ: כְּלוּם נִשְׂאָתָ וְנִתְתָ בְּאִמוּנָה? קִבְּעָתָ עֵתִים לַתּוֹרָה? עִסְקָתָ בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה? צִפִּיתָ לִישׁוּעָה? פְּלַפְלַתָּ בְּחֻכְמָה? הִבְנַתָּ דָבָר מֵתוֹךְ דְּבָר?" (שבת לא). ישאלו האם אתה השכלת להשתמש במתנה של הבחירה החפשית להשיג את השגי החיים, בשעה שהיה לפניך עולם כה גדול של לימודים על ה' יתברך, התורה מלמדת, והשמים מלמדים, והארץ מלמדת, האם ניצלתם אותם?

לקראת סיום שנה ראשונה להופעת קונטרסי "תורת אביגדור",
אנו מתכוננים בעז"ה להוציא לאור ספר "תורת אביגדור על פרשיות השבוע
ומועדי השנה"
זכות להנצחת פרשה הוא \$360
לפרטים נא לפנות למערכת תורת אביגדור: ey@torasavigdor.org

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:
ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני
השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד:
דאמבי 050-864-4422